

Řím ustavuje vidění – číslo šest

Prorocké spory v dějinách adventismu: Porozumění konfliktu mezi Uriášem Smithem a Jamesem Whitem ohledně Daniele 11,36

Jeff Pippenger

2024-08-14

Zabýváme se šesti liniemi prorockého sporu, které se v dějinách adventismu odehrály od roku 1798 až do současnosti.

„V dějinách i v proroctví zobrazuje Boží slovo dlouhotrvající zápas mezi pravdou a bludem. Tento zápas dosud pokračuje. To, co bylo, se bude opakovat. Staré spory budou znovu oživeny a nové teorie budou neustále vznikat. Boží lid, který svou vírou a naplněním proroctví sehrál úlohu při hlásání poselství prvního, druhého a třetího anděla, však ví, kde stojí. Má zkušenost vzácnější než ryzí zlato. Má stát pevně jako skála a pevně zachovat počátek své důvěry až do konce.“ Selected Messages, sv. 2, s. 109.

Předchozí článek se zabýval prvním a posledním sporem týkajícím se římské moci a nyní se budeme věnovat sporu, který vznikl mezi Uriášem Smithem a Jamesem Whitem. Uriáš Smith vložil do třicátého šestého verše svůj vlastní „soukromý výklad“.

„VERŠ 36. A král bude jednat podle své vůle; povýší se a vyvýší se nade každého boha a proti Bohu bohů bude mluvit podivuhodné věci; a bude se mu dařit, dokud se nedovrší hněv, neboť to, co je určeno, se stane.

„Král zde uvedený nemůže označovat tutéž moc, o níž byla zmínka naposledy, totiž papežskou moc; neboť uvedené znaky by neobstály, kdyby byly vztahovány na tuto moc.“ Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 292.

Smith uznal, že mocí v předchozím verši byl „papežský Řím“, avšak tvrdí, že charakteristiky verše třicátého šestého nejsou prorockými charakteristikami, které by určovaly papežský Řím. Toto tvrzení je nepravdivé. Je třeba připomenout, že při odboji v roce 1863 bylo sedm časů z dvacáté šesté kapitoly Leviticus odloženo stranou, a proto bylo odmítnuto i znázornění sedmi časů na obou tabulích Abakuka. Jak tabule z roku 1843, tak i tabule z roku 1850 znázorňují sedm časů v samém středu tabulí a obě znázornění umisťují kříž do středu linie sedmi časů. Když v roce 1856 přišlo nové světlo o sedmi časech a bylo poté odmítnuto, znamenalo to odmítnutí dvou tabulí Abakuka a také autority Ducha proroctví, který tak jasně potvrzuje, že obě tabule byly vedeny Bohem.

Podle sestry Whiteové je posledním satanovým podvodem zbavit svědectví Božího Ducha jeho účinnosti; a zde prvním podvodem bylo zbavit svědectví Božího Ducha jeho účinnosti, a to zároveň představovalo současné odmítnutí základních pravd na obou tabulích, a konkrétněji sedmi časů.

Při vzpouře roku 1863 to nebyl nikdo jiný než Uriah Smith, kdo vytvořil padělaný diagram z roku 1863, který odstranil linii sedmi časů. Do roku 1863 Uriah Smith zavřel oči před světlem sedmi

časů a nebyl schopen vidět, že Daniel označuje dvě „rozhořčení“. Tato dvě rozhořčení představují sedm časů proti severnímu království Izraele a jižnímu království Judy. První proti deseti severním kmenům začalo roku 723 př. Kr. a skončilo roku 1798 a druhé začalo roku 677 př. Kr. a skončilo roku 1844.

Gabriel přišel k Danielovi v osmé kapitole, aby vysvětlil vidění marah, a v souvislosti se svým dílem poskytl druhého svědka pro rok 1844. Dva tisíce tři sta let z osmé kapitoly knihy Daniel skončilo v roce 1844, ale právě tak tehdy skončilo i poslední ze dvou rozhořčení proti severnímu a jižnímu království.

I řekl: Hle, dám ti poznat, co bude v posledním čase hněvu; neboť při ustanoveném čase nastane konec. Daniel 8,19.

Poslední konec předpokládá první konec. Poslední ze dvou rozhořčení, jež je jednoduše jiným vyjádřením sedmi časů, skončilo roku 1844 a první rozhořčení skončilo roku 1798. Verš, o němž Smith tvrdil, že neobsahuje žádná určení týkající se papežské moci, označoval rok, kdy papežství obdrží svou smrtelnou ránu.

A král bude jednat podle své vůle; povýší se a vyvýší se nade každého boha a proti Bohu bohů bude mluvit podivuhodné věci a bude se mu dařit, dokud se nenaplní rozhořčení; neboť to, co je určeno, se stane. Daniel 11,36.

„Král“ ve verši třicátém šestém bude „prospívat, dokud nebude dovršeno rozhořčení“. Povšimněte si, co Smith píše o Danielovi, kapitole osmé, verších dvacátém třetím a dvacátém čtvrtém v téže knize, v níž tvrdí, že papežská moc nemá správné atributy k naplnění verše třicátého šestého.

„VERŠ 23. A v pozdějším čase jejich království, když přestupníci dovrší svou míru, povstane král tvrdé tváře, zběhlý v temných výrocích. 24. A jeho moc bude veliká, ale ne jeho vlastní moci; a bude podivuhodně hubit, a bude se mu dařit, a bude jednat, a zahubí mocné i svatý lid. 25. A svou chytrostí také způsobí, že lest bude prospívat v jeho ruce; a ve svém srdci se vyvýší, a pokojem zahubí mnohé; povstane také proti Knížeti knížat; ale bude zlomen bez zásahu ruky.

„Tato moc nastupuje po čtyřech rozděleních kozlího království v pozdější době jejich království, totiž ke konci jeho běhu. Je ovšem totožná s malým rohem z verše 9 a následujících. Vztáhněte ji na Řím, jak je vyloženo v poznámkách k verši 9, a vše je souladné a jasné.

„Král drsné tváře.“ Mojžiš, když předpovídá trest, jenž měl přijít na Židy od téže mocnosti, ji nazývá „národem drsné tváře“. Deut. 28,49.50. Žádný lid nevypadal ve válečném šiku hrozivěji než Římané. „Rozumějící temným výrokům.“ Mojžiš v Písmu, na něž jsme se právě odvolali, praví: „Jehož jazyku nebudeš rozumět.“ To by nemohlo být řečeno o Babyloňanech, Peršanech ani Řecích ve vztahu k Židům; neboť chaldejský i řecký jazyk se v Palestině užívaly ve větší či menší míře. Tak tomu však s latinou nebylo.

„Když přestupníci dosáhnou plné míry.“ Stále je zřetelně zachovávána souvislost mezi Božím lidem a jeho utlačovateli. Bylo to kvůli přestoupením jeho lidu, že byli vydáni do zajetí. A jejich setrvání v hříchu přivodilo ještě přísnější trest. V žádné době nebyli Židé jako národ

mravně zkaženější než tehdy, když se dostali pod nadvládu Římanů.

„Mocný, avšak ne svou vlastní mocí.“ Úspěch Římanů byl z velké části podmíněn pomocí jejich spojenců a rozkoly mezi jejich nepřáteli, jichž byli vždy připraveni využít. Také papežský Řím byl mocný prostřednictvím světských mocností, nad nimiž vykonával duchovní vládu.

„Bude podivuhodně hubiti.“ Pán oznámil Židům skrze proroka Ezechiele, že je vydá mužům, kteří jsou „zběhlí v hubení“; a pobití jedenácti set tisíc Židů při zkáze Jeruzaléma římským vojskem bylo hrozným potvrzením prorokových slov. A Řím ve své druhé neboli papežské fázi nesl odpovědnost za smrt padesáti milionů mučedníků.

„A skrze svou chytrost dá podvodu zdar ve své ruce.“ Řím se vyznačoval nad všechny ostatní mocnosti politikou lsti, jejímž prostřednictvím přivedl národy pod svou nadvládu. To platí jak o pohanském, tak o papežském Římu. A tak skrze pokoj zahubil mnohé.

„A Řím se nakonec v osobě jednoho ze svých místodržitelů postavil proti Knížeti knížat tím, že vynesl nad Ježíšem Kristem rozsudek smrti. „Ale bude zlomen bez zásahu ruky,“ výraz, který ztotožňuje zničení této moci s rozdrčením sochy z 2. kapitoly.“ Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 202–204.

Smith v dané pasáži dvakrát uvádí, že prorocké charakteristiky pohanského a papežského Říma jsou zaměnitelné, neboť jsou jednoduše projevem Říma ve jeho dvou fázích, podobně jako směs železa a hlíny ve druhé kapitole Danielovy knihy, kterou sestra Whiteová označuje za symboly církevnictví a státnictví. Když Daniel ve verších, jimiž se Smith zabývá, uvádí, že Řím „bude prospívat a jednat“ a že Řím „způsobí, aby lest prospívala v jeho ruce“, Smith tvrdí, že ve verši třicátém šestém „král“, který „bude prospívat, dokud nebude dovršeno rozhořčení“, označuje prorockou charakteristiku jak pohanského, tak papežského Říma. Poté však tvrdí, že žádná z charakteristik Říma ve verši třicátém šestém se nevztahuje na papežskou moc.

Odkázali jsme se na Smithe na podporu ztotožnění Říma s lupiči, kteří ustanovují vidění, a jedním ze čtyř prorockých znaků ve čtrnáctém verši je, že se Řím povyšuje.

A v těch časech povstanou mnozí proti králi jihu; také násilníci z tvého lidu se pozdvihnou, aby uskutečnili vidění; ale padnou. Daniel 11,14.

Smith tvrdí, že charakteristiky krále ve verši třicet šest neodpovídají papežské moci, ačkoli dříve hájil názor, že to byl Řím ve verši čtrnáct, kdo se vyvyšuje. Avšak král ve verši třicet šest „se bude vyvyšovat“. Tentýž král ve verši třicet šest bude „mluvit podivuhodné věci proti Bohu bohů“. V Danielovi papežská moc „bude mluvit veliká slova proti Nejvyššímu“ a v knize Zjevení se papežská moc rouhá proti Nejvyššímu.

A byla mu dána ústa, mluvící veliké věci a rouhání; a byla mu dána moc působit čtyřicet a dva měsíce. I otevřel svá ústa k rouhání proti Bohu, aby se rouhal jeho jménu i jeho stánku, i těm, kteří přebývají v nebi. Zjevení 13,5.6.

Každý prorocký znak papežské moci je označen ve třicátém šestém verši.

A král bude jednat podle své vůle; vyvýší se a bude se velebit nade každého boha a bude pronášet podivuhodné řeči proti Bohu bohů; a bude se mu dařit, dokud se nenaplní rozhořčení; neboť co je určeno, to se stane. Daniel 11,36.

Lidští vykladači jsou mnohdy nespolehliví, avšak mnozí adventističtí vykladači dosvědčují zjevnou pravdu, že to byl třicátý šestý verš, který apoštol Pavel parafrázoval ve 2. Tesalonickém, když pojednával o člověku hříchu.

Ať vás nikdo žádným způsobem nesvádí; neboť ten den nepřijde, dokud nejprve nenastane odpadnutí a nebude zjeven člověk hříchu, syn zatracení; který se protiví a povyšuje nade všechno, co se nazývá Bohem nebo čemu se vzdává božská pocta; takže usedne jako Bůh v chrámu Božím a bude se vydávat za Boha. 2 Tesalonickým 2,2.3.

Verš třicet šest uvádí, že „se povýší a vyvýší nade všechny bohy“, a Pavel říká, „aby byl zjeven onen člověk hříchu, syn zatracení; který se protiví a povyšuje nade všechno, co se nazývá Bohem anebo čemu se vzdává božská pocta.“ Je zřejmé, že Smith neměl žádnou prorockou autoritu k tomu, aby tvrdil, že král z verše třicet šest je odlišný od krále, o němž je řeč ve verších, které k verši třicet šest předcházejí. Po stránce gramatické neměl žádné oprávnění pro své chybné použití a jeho tvrzení, že tak učinil proto, že verš třicet šest neobsahuje žádné znaky papežské moci, bylo překrucováním Písma ve snaze ustavit soukromý výklad.

Máme i pevnější slovo prorocké; a dobře činíte, že se ho držíte jako světla, které svítí na temném místě, dokud se nerozběsne den a jitřní hvězda nevzejde ve vašich srdcích. Především vězte, že žádné proroctví Písma není věcí vlastního výkladu. Neboť proroctví nebylo nikdy přineseno z lidské vůle, nýbrž svatí Boží lidé mluvili, jsouce vedeni Duchem Svatým. 2 Petr 1,19–21.

V průběhu let laodicejského adventismu se objevilo mnoho adventistických teologů, kazatelů a autorů, kteří se zabývali otázkou, zda je Smithova aplikace podle jejich názoru správná, či nesprávná. Australský kazatel Louis Were, již dávno zesnulý, strávil převážnou část své služby odporem vůči Smithovu falešnému prorockému modelu. Důvodem jeho odporu nebylo pouze to, že Smith nakonec ztotožnil krále, který přichází ke svému konci ve verši čtyřicet pět, s Tureckem, nýbrž také to, že Smithova výkladová platforma vedla k nesprávné aplikaci Armagedonu. V osmdesátých letech, nebo přibližně tehdy, napsal jeden adventistický autor knihu nazvanou *Adventists and Armageddon, Have we Misunderstood Prophecy?* Autorem je Donald Mansell a kniha je dosud dostupná.

Mansell sleduje dějiny vedoucí k první světové válce a druhé světové válce a ukazuje, že když se obě tyto války začaly jevit jako blížící se, adventističtí evangelisté začali používat Smithovu falešnou aplikaci Turecka, které pochoduje k doslovnému Jeruzalému, jako znamení Armagedonu a konce světa. Na základě záznamů o členství v církvi dokládá, že s blížící se každou z těchto válek bylo do členství adventistické církve přivedeno mnoho duší na základě prorockého důrazu evangelistů, vycházejícího ze Smithova mylného pojetí Armagedonu.

Když některá z válek skončila a chybné předpovědi se nenaplnily, církve ztratila více členů, než kolik jich získala díky prorockému modelu, který vytvořil Smith.

Tím, že Smith odmítl základní poselství milleritů a byl ochoten prosazovat svůj soukromý výklad veršů třicet šest až čtyřicet pět knihy Daniel, vytvořila Smithova logika prorocký model založený na aktuálních událostech.

V polemice mezi Smithem a Jamesem Whitem o králi, který dospívá ke svému konci v posledním verši jedenácté kapitoly knihy Daniel, předložil James White logiku, která výstižně představovala Smithův vratký prorocký základ. White učil, že „proroctví plodí dějiny, avšak dějiny neplodí proroctví.“

Adventističtí evangelisté, kteří působili před oběma válkami, využívali rozvíjející se dějiny k tomu, aby předkládali Smithův vadný prorocký model Armagedonu, a jejich dílo, které se v období před válkami zdálo být tak pozhnané, přineslo v konečném důsledku ztrátu, když se ukázalo, že tento prorocký model je založen na soukromém výkladu.

Mějte se na pozoru před falešnými proroky, kteří k vám přicházejí v rouše ovčím, ale uvnitř jsou draví vlci. Poznáte je po jejich ovoci. Což lidé sbírají z trní hrozny anebo z bodláci fíky? Tak každý dobrý strom nese dobré ovoce, ale špatný strom nese zlé ovoce. Dobrý strom nemůže nést zlé ovoce ani špatný strom nést dobré ovoce. Každý strom, který nenese dobré ovoce, bývá vyťat a uvržen do ohně. A tak je tedy poznáte po jejich ovoci. Matouš 7,15–20.

Smithova ochota prosazovat soukromý prorocký model krále ve třicátém šestém verši přinesla také ovoce v podobě nesprávné aplikace šesté rány a Armagedonu.

A šestý anděl vylil svou číši na velikou řeku Eufrat; a její voda vyschla, aby byla připravena cesta králům od východu slunce. A uviděl jsem tři nečisté duchy podobné žábám, jak vycházejí z úst draka a z úst šelmy a z úst falešného proroka. Neboť jsou to duchové démonů, činící divy, kteří vycházejí ke králům země a celého světa, aby je shromáždili k boji onoho velikého dne Boha Všemohoucího. Hle, přicházím jako zloděj. Blaze tomu, kdo bdí a střeží svá roucha, aby nechodil nahý a nebyla vidět jeho hanba. A shromáždil je na místo, které se hebrejsky nazývá Armageddon. Zjevení 16,12–16.

Jak jsme již dříve poukázali, šestá rána přichází po skončení lidské doby milosti, takže výstraha obsažená ve slovech „střež si roucho“ se musí vztahovat k otázce zkoušky, která nastává předtím, než Michael povstane, lidská doba milosti se uzavře a začne první rána. Šestá rána označuje činnost draka, šelmy a falešného proroka, kteří tvoří trojjediné spojení, jež se sjednocuje při brzy přicházejícím nedělním zákonu. Toto trojité spojení je novodobý Řím a symbolem, který toto trojité spojení novodobého Říma označuje a ustavuje, jsou „násilníci z tvého lidu“, kteří se „pozdvihují, aby naplnili vidění“, a „padnou“.

Varování šesté rány, je-li pochopeno, umožňuje duši zachovat si svůj oděv; je-li však odmítnuto, zanechává duši nahou, což je jeden z pěti znaků laodicejského stavu. Symbolem, který toto varování ustavuje, jsou lupiči z tvého lidu, kteří se povyšují a nakonec padají. Šalomoun řekl, že nemá-li Boží lid toto vidění, hyne.

Kde není vidění, lid se kazí; ale blaze tomu, kdo zachovává zákon. Přísloví 29,18.

Hebrejské slovo „zahynout“ znamená „obnažit“, a Jan zaznamenal: „Blahoslavený, kdo bdí a ostříhá svá roucha, aby nechodil nahý a neviděli jeho hanbu.“ Smith se mýlil ohledně krále Severu a tento falešný prorocký základ mu umožnil rozvinout prorockou aplikaci, která, je-li přijata, působí nahotu, jež je symbolem Laodicejských, kteří jsou vyvrženi z úst Páně.

Smith neměl žádný problém obhajovat svou novou mylnou identifikaci krále severu proti Jamesi Whiteovi, manželu prorokyně. Adventističtí historikové i sestra Whiteová se zabývají jejich známým sporem. Ellen Whiteová pokárala jak svého manžela, tak Smithe za to, že dopustili, aby jejich rozdílný názor na to, koho představuje král severu v Danielovi jedenácté kapitole, byl vynesena na veřejnost. V úplně první adventistické publikaci po Velkém zklamání roku 1844 James White napsal:

„Že Ježíš povstal, zavřel dveře a přišel k Věkovitému, aby přijal své království, v 7. měsíci roku 1844, tomu plně věřím. Viz Lukáš 13,25; Matouš 25,10; Daniel 7,13.14. Ale povstání Michaela, Daniel 12,1, se zdá být jinou událostí, k jinému účelu. Jeho povstání v roce 1844 bylo proto, aby zavřel dveře a přišel ke svému Otcí, aby přijal své království a moc kralovat; ale Michaelovo povstání má zjevit jeho královskou moc, kterou již má, ve zničení bezbožných a ve vysvobození svého lidu. Michael má povstat v době, kdy poslední mocnost v 11. kapitole dojde ke svému konci a nebude nikoho, kdo by jí pomohl. Tato mocnost je poslední, která šlape pravou Boží církev; a protože pravá církev je dosud pošlapávána a zavrhována celým křesťanstvem, plyne z toho, že poslední utiskující mocnost ještě „nedošla ke svému konci“; a Michael ještě nepovstal. Tato poslední mocnost, která šlape svaté, je představena ve Zjevení 13,11–18. Její číslo je 666.“ James White, A Word to the Little Flock, 8.

Když Smith představil své takzvané „nové světlo“ k tématu „poslední mocnosti v jedenácté kapitole Daniela“, James White chápal Smithovu aplikaci nikoli jako nové světlo, nýbrž jako útok na základy. Spor o Řím jako krále severu v Danielovi 11, který proběhl mezi Uriahem Smithem a Jamesem Whitem, má určité specifické rysy, které máme jako studenti proroctví dát do souvislosti s ostatními spory v dějinách adventismu týkajícími se symbolu Říma.

Jedním z těchto znaků je zavedení soukromého výkladu. Dalším znakem je, že uplatnění soukromého výkladu vyžaduje překroucení prosté gramatiky, neboť Smith nejen přehlížel, že každý prorocký znak ve verši třicet šest se vztahuje k Římu, ale přehlížel i to, že gramatická stavba vyžaduje, aby král z verše třicet šest byl týž král, jaký je představen v předchozím oddílu.

Další skutečností je, že soukromý výklad představoval odmítnutí základních pravd. Další je, že představuje odmítnutí autority Ducha proroctví. Další charakteristikou je, že první mylná představa týkající se Říma povede k prorockému modelu, který člověku neumožňuje zachovat si roucho, když se přibližuje závěr doby lidské zkušební lhůty. Další byla ochota veřejně prosazovat svůj soukromý výklad. Další je, že soukromý výklad je nevyhnutelně označován za nové světlo. Všechny tyto rysy jsou zastoupeny v rámci současné diskuse o „lupících tvého lidu“.

Když se poslední spor Říma, který byl předobrazem prvním sporem Říma označujícím „násilníky z tvého lidu“, spojí s prorockou linií sporu Uriáše Smithe a Jamese Whitea, uvidíme, že jedna skupina bude budovat svůj prorocký model na soukromém výkladu, který odmítá základní pravdu.

Odmítnutí základních pravd automaticky představuje odmítnutí autority Ducha proroctví, který tyto základní pravdy tak přesvědčivě obhájí. Taková skupina bude také ochotna veřejně předkládat své názory bez ohledu na jakékoli obavy, které mohou být vzneseny ohledně dopadu, jaký by toto učení mohlo mít na Boží lid po celém světě.

Bezprostředně po roce 1844, v první generaci adventismu, byl zaveden další spor týkající se Říma. Tento spor byl nadále rozdmýcháván, až byl ve třetí generaci adventismu přijat mylný názor. Spor o „ustavičnou obět“ budeme v modelu „řádek za řádkem“ považovat za čtvrtou ze šesti linií, které nyní zkoumáme.

Než se však budeme zabývat čtvrtou linií římských sporů, je třeba připomenout, že jsme v předchozím článku, když jsme se věnovali desátému verši jedenácté kapitoly knihy Daniel, uvedli: „Desátý verš také přímo spojuje „sedm časů“ z Leviticu dvacet šest se skrytými dějinami, avšak tato linie pravdy leží mimo to, co zde předkládáme.“

Uriah Smith byl vůdčí osobností při odmítnutí sedmi časů v roce 1863. Odmítl rozšíření poznání o tomto předmětu, které bylo předloženo v článcích na toto téma, sepsaných Hiramem Edsonem a uveřejněných v Review roku 1856. Důsledky toho, že Smith byl spojen s hnutím, které předložilo sedm časů, avšak poté odmítlo rozšíření poznání právě o tomto předmětu, rovněž přesahují rámec tématu charakteristik Smithova uvedení toho, co prohlašoval za nové světlo ve věci krále severu; avšak až uzavřeme náš přehled linie adventistických sporů o Řím, vrátíme se jak k významu desátého verše jedenácté kapitoly knihy Daniel, tak i k tomu, co je představováno Smithovým odmítnutím laodicejského poselství, které přišlo roku 1856 spolu s rozšířením poznání o sedmi časech.

„Naše víra ve vztahu k poselstvím prvního, druhého a třetího anděla byla správná. Velké mezníky, jimiž jsme prošli, jsou nepohnutelné. Ačkoli se je zástupy pekla mohou pokoušet vyrvat z jejich základu a triumfovat při pomýšlení, že uspěly, přece neuspějí. Tyto pilíře pravdy stojí pevně jako věčné pahorky, neotřeseny veškerým úsilím lidí spojeným s úsilím satana a jeho zástupu. Můžeme se mnohému naučit a měli bychom neustále zkoumat Písma, abychom viděli, zda je tomu tak.“ Evangelism, 223.

„Velké mezníky pravdy, které nám ukazují naši orientaci v prorockých dějinách, mají být pečlivě stráženy, aby nebyly strženy a nahrazeny teoriemi, jež by přinesly spíše zmatek než pravé světlo.“ Selected Messages, kniha 2, 101, 102.

„V této době bude vynaloženo mnoho úsilí, aby byla naše víra v otázce svatyně otřesena; my však nesmíme kolísat. Základy naší víry nesmějí být posunuty ani o jediný kolíček. Pravda je stále pravdou. Ti, kdo začnou pochybovat, budou unášeni do bludných teorií a nakonec zjistí, že se stali nevěřícími, pokud jde o dosavadní důkazy, které jsme měli o tom, co je pravda. Staré mezníky musí být zachovány, abychom neztratili správný směr.“ Manuscript Releases, svazek 1, 55